

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

F. Raab. sket. del. Nordah. Grave. A. Kittendorff. lith.

C. A. Reitzel's Forlag

L. W. Tegner & Kittendorff. Ind. Inst.

VREJLEV KLOSTER

i Jylland.

VREJLIEV KLOSTER

i Jylland.

Ved Hoveblandevæjen imellem Aalborg og Hjørring og i en Afstand af 1 $\frac{1}{2}$ Mil fra sidst nævnte By ligger i Hjørring Amt, Borglum Herred og Brejlev Sogn Hovegaardens Brejlev Kloster. Den udmærker sig ikke ved smukke Omgivelser; men fra Gaarden har man en vid Udsigt til Hjørring og det lige over for liggende Borglum Kloster. Denne Gaard var oprindeligt et Nonnekloster, hvis Stiftere og Stiftelsestid ere ubekendte. Det vides ej heller, til hvilken Orden det hørte; men, da det stod i en vis Afhængighed af Domkapitlet i Borglum Kloster, har man sluttet, at det maaske var udgaaet derfra og altsaa hørte til Præmonstratenserordenen. Saa meget er vist, at Klosteret er gammelt, da det nævnes i Fru Gro's Testamente af Aar 1268. Det kaldtes oprindeligt Bregelef, Breblef, Brælef m. m. Det havde til Forskandere en Prior og en Priorinde. Efterhaanden blev Brejlev Kloster en rig Stiftelse. Det ældste bekendte Magekifte, Klosteret har indgaaet, er af September 1335. Da overlode Prioren, Priorinde Cecilie og hele Konventet med Provstens af Borglum og Kapitlets Samtykke Hr. Henrik Nielsen (Gyldenstjerne), Ridder, alt Klosterets Gods i Bækkehøp og Gyrrtehøp og fik igjen hans Gods i Gardbud. De overlode ham ogsaa af Klosterets Eng, der kunde sættes under Band, saa meget som 12 Læs Hø aarlig; men dersom han eller hans Arvinge lode „overfløde“ mere end til 12 Læs, skulde de fælde til Rette for Biskopen og Provsten af Borglum og Provsten i Bendshøfel. 1355 gav Kong Valdemar Klosteret Stadskølefsbrev paa dets Gods i Vænstруп. 1413 fik det af Otte Oldeland et „Ejælegifts-Brev“ paa Høsfeltholt, og 1428 et lignende Brev af Henrik Ottesen paa et Bol i Saltum-Dal. 1429 gav Erik Nielsen Røsfeld til Brodskov det Skjøde paa en Gaard i Sønder-Bræa. Aar 1454 kjøbte Henrik Klemfisen en Ager og en Eng til Klosteret. Ved Magekifte med Hr. Anders Nielsen Banner til Røsfeld fik det 1456 en Gaard i Nørre-Bræa. Han og

hans Hustru gave Klosteret omtr. 1475 noget Gods paa Brønderup Mark, hvorpaa det 1490 fik Kong Hans's Dombrev. Af Jens Madsen fik det 1491 Skjøde paa en Gaard i Gredhede for hans fremtidige Underhold i Klosteret. Peder og Jens Abildgaard tilskjøbte det 1494 og 1502 hver sin Del i den „vestre“ Gaard i Hellevad By. 1504 gav Isfar Eskesen af Brøndum i Røllerup Sogn, Vester-Han-Herred, Prioren Hr. Povel Anderssen Skjøde paa al den Aar i Størup og Klittrup i Bennebjerg Herred, som var tilfalden hans afdøde Hustru Dorte Palleddatter; men Prioren skulde udrede til Mavrids Nielsen Gyldenstjernes Arvinge de Penge, disse havde indbragte deri. De samme Ejendomme, 3 Gaarde, folgte Klosteret allerede 1508 til en af Arvingene, Fru Anne Mavridsdatter til Aagaard. Aar 1509 modtog Klosteret af Jep Anderssen af Borgaard Skjøde paa en Gaard i Sønder-Saltum. Erik Spend udstadte 1515 til Klosteret et Tilstaaelsbrev paa en Gaard i Favrtholt. E. A. vidne de Adelsmand, at Fru Anne i Søgaard havde givet sit Samtykke til, at hendes Vgtesvælle folgte hendes Gods til Klosteret; en Del Aar senere, efter at Klosteret var gaaet over i Kronens Hænder, fik denne Fru Anne en Stævning til Landstinget for en Gaard i Favrtholt. Sine Ejendomme beholdt dog Klosteret ikke altid uden Retstrid. Et Lingsvidne af 1425 viser, at Prioren af Brejlev havde læret over, at Klosterets Gaard Øster-Gjærdrup blev det forholdt med Urette. I Særdeleshed var der en langvarig Tvist om nogle Eng ved Jerlev Bro. Saaledes blev der 1457 optaget et Lingsvidne om, at Klosterets Tjenere vare bleve truede og trængte fra en Eng ved denne Bro. Sagen blev undersøgt af Provst Anders og flere gode Mænd, og som Folge deraf fik Klosteret kongeligt Dombrev paa denne Eng, som Fru Jde i Grønderup nogle Aar i Forvejen havde haft i Bærg, og den var bleven hende overdragen af Klosterets daværende Prior Hr. Jon Jønsen, der senere blev

VREJLEV KLOSTER

i Jylland.

Provt i Borglum. Striden om Engene ved Jerløv Bro varede meget længe; thi endnu i Aaret 1507 klagedes der over, at de vare blevene tagne fra Klosteret. • Dgsaa med den oven nævnte Hr. Anders Nielsen Banner til Koffedal havde Klosteret Retstrætte. Det var Hæstrup Vandmølle, Striden drejede sig om. Et Tingvidne af 1460 udfagde, at han tillige med Fru Johanne af Åsdal havde truet med „at fordrive“ Hæstrup Mølle, og i et Klagebrev af det følgende Aar hed det, at Hæstrup Mølleedam var bleven udfaaen af Hr. Anders's Foged paa Hæstrup. Med selve Biskoppen i Bendshøvel havde Klosteret Strid om Hæstrup og lod 1488 optage et Sognevidne om, at Bispedømmet ingen Del havde deri, og Aaret efter gav Biskop Niels Stygge Klosteret Brev paa, at Hæstrup Kirke var dets Ejendom. Dgsaa dets Ret til Gaarden Høgholt maa vare bleven gjort det stridig, da Klosteret 1496 fik af Borglum Herredæling Brev paa dets Skovbug til denne Gaard, og 1499 gav Kong Hans det Stadskæseleebrev paa Høgholt, Kjøsterslund og Hedegaardskølt. — Af Klosterets Priorer ere følgende bekendte: Hr. Nicolaus, der 1340 var Præst og Prior, den oven nævnte Jon Jonsen 1418, Niels Rielsen Banner, der beklædte denne Værdighed i det mindste i Aarene imellem 1462 og 1479, Peder Wang, der var Prior i Aaret 1487 og ligeledes endnu i Begyndelsen af det 16de Hundrebaar; den omtalte Povel Andersen var bleven Prior i Juni 1503, da han bad Narvids Nielsen Gyldenstjerne til Aagaard om, at denne for Guds og den hellige Niels's Skyld maatte tillade, at der blev hentet Vinsten fra Sulbjærg til Klosterets Bygninger; Povel Andersen forekommer ogsaa 1515 som Prior. Af Priorinderne kjender man kun Cecilie 1335 og Anne Povelddatter 1508 og endnu 1536. I hendes Tid laante Klosteret 1518 Kong Christiern 100 Lød Sølv til Kigens Behov, og 1535 maatte det udrede 500 Mark i overordenlig Ekst til Hjælp til at lønne Christiaan den tredies Krigsfolk; men for at staae denne Sum til Beje maatte Klosteret af Hr. Niels Ravridsen laane 100 rhinske Gylden i Guld og Jakobsdalere og derfor 1536 pantsatte en Gaard i Brejlev Sogn, hvilken han skulde beholde uaflost i ti Aar. Kort Tid derefter delte Brejlev Kloster Skabne med alle lignende Stiftelser her i Riget, da det blev inddraget under Kronen, efter at Peder Gbbesen Galt 1535 paa dens Vegne havde gjort Paastrand derpaa. Efter 1554 er der næppe længer Tale om Klosterjomfruerne.

I Aaret 1538 nævnes Hr. Dve Lunge som Lensmand paa Brejlev Kloster. Derpaa blev Klosteret overdraget til den forrige Biskop over Viborg Stift, Hr. Jørgen Friis. Han havde dette Len endnu i Begyndelsen af Sommeren 1546. Aaret efter fik Niels Parsberg Klosteret i Forlening, og 1549 fik han den ny Forpligtelse, at skulle underholde Kongens Stod og forsyne det med en god Stodhest paa egen Bekostning, hvorimod Halvdelen af de avlede Føl skulde tilfalde ham. Niels Parsberg, der var gift med Fru Sidse Wille og ligeledes var Lensmand paa Krogen Slot, havde Brejlev Kloster indtil Februar 1554, da Jver Lykke fik det med alt Tiliggende for 1500 gode Jokimødalere, han havde laant Kongen, imod en aartlig Afgift af 100 Jokimødalere og imod at tjene Riget med 6 Heste og Karle. For al den uviste Indtægt skulde han gjøre klart Regnskab og deraf beholde Halvdelen. Hjorte og Raadur maatte han ej jage, og ej maatte han fiske mere i Klosterets Søer end der behøvedes til dets Underhold. Med Hensyn til Stoddet fik han det samme Paalæg som Formanden, og det blev ham tilkjendegivet, at alle Føllene ligeledes skulde opfødes paa hans egen Bekostning. Jver Lykke, hvis Husfru var Fru Olive Kræbbe, levede kun et Par Aars Tid derefter, og den 1ste Maj 1556 indløste Jakob Stekel med kongelig Tilladelse Klosteret fra hans Arvinge. I Maj 1557 fik Klosteret en anden Lensmand, efterdem Frans Wille modtog kongeligt Brev paa at maatte indløse det fra Jakob Stekel. Dette Brev indeholder tillige ny Bestemmelser om Lensmandens Pligter og Rettigheder. Med Hensyn til Bønderne blev det indskærpet, at de ej for en ringe Aarsags Skyld maatte udfæstes af Gaardene; naar nogen virkelig forbrød sig Fæste, da skulde det handles efter Lejligheden og Loven dermed. Derfor de ej kunde udrede sin Landgilde, skulde de ikke paa det skarpeste overiles og sættes fra Gaardene, men „sange en lidelig Dag“, til hvilken de skulde betale; ej heller skulde han lade Enkerne betale den højeste Afgift. Bønderne skulde have Gavn- og Bygningsskatter samt Udebrandsef af Slovene. Hvor der var Hede og høje Skove og ingen Underlov, som kunde lide Ekade derved, kunde han tillade Bønderne at have Heder, naar hver Mand kunde holde dem paa sit eget. Han maatte ikke afstvinge Bønderne Hø, og de skulde ej heller uden Kongens Billie yde Straafoder. Dyen maatte kun holdes paa Auldskaarde, og Præster og Bønder skulde ikke tvinges til at

VREJLEV KLOSTER

i Jylland.

holde Staldøgen. Heste og Hunde skulde ikke „Afs“ Folk til Gæsteri. Kjøbmandskab maatte Lensmanden ej bruge imod Loven, ej heller maatte han til sit eget Bedste udfibe noget Lemmer eller Ved. Om Fiskeriet heber det, at der skulde fredes derom til Kongens eget Behov. Og hans Jagtret blev yderligere indskrænket, saa at han end ikke maatte skyde Hare. I Aaret 1560 blev Frans Bille afstoft som Lensmand af Erik Podesbuff til Bistrup, der 1568 tilligge fik Aalborghus Len, og 1572 fik han kongelig Bevilling, for Livstid at maatte bruge og beholde Brejlev Kloster med Bønder og Tjenere og alt Tilliggende. Han døde allerede det følgende Aar som Medlem af Rigens Raad. 1574 fik Jens Bille til Billesholm Klosteret i Forlening, og i Januar 1575 blev han ved Mageskifte Ejer af Brejlev Kloster og en stor Del af dets Gods, hvilket 1568 i alt udgjorde 58 Gaarde, 55 Voksteder og 33 Huus.

Ved dette Mageskifte udlagde Jens Bille til Kronen: i Ringsted Herred Hovedgaarden Allindemagle, som beboedes af Bønder, der svarede 10 Pd. Byg og 1 Lønde Smør i Landgilde, i Allindemagle By 18 Gaarde og 1 øde Jord samt fri Birkeret over Godset og Hærlighedsretten til Kirken og 2 „Kirkegaarde“ samt i Smørum Herred, Smørumovre By 3 Gaarde. Derimod fik han: Brejlev Kloster med Tilliggende, som var sat for 1½ Læst Korn, med 2 Møller uden for Klosteret, der skulde 2 Læster Mel og ¼ Tde. Al, og i Brejlev Sogn Gaarden Aabentorp, i Povelstrup By 5 Gaarde og 7 Gadehuuse, i Guldager 9 Gaarde, i Løndestved 2 Gaarde, i Hæselholt 1 Gaard og 4 Gadehuuse paa dens Grund, i Tjered 5 Gaarde, i Hæstrup 8 Gaarde og 1 Gadehus, Hæstrup Mølle, som gav 24 Tdr. Mel og 1½ Pd. Smør, i Gynderup 1 Gaard, i Stenholt 1 Gaard og Gaarden Vindholt samt Hærlighedsretten til Kirken. I Godtgjørelse for den fri Birkeret til det skællandske Gods fik han nu samme Aar tillagt sin ny Hovedgaard. — Jens Bille var Søn af Klavs Bille til Lynggaard og Fru Lisbeth Ulfskand; han ejede Lynggaard og Spidtilde, den sidste paa Grund af sit Giftermaal med Jomfru Karen Rønnow. Kun en stakket Tid efter at være bleven Herre til Brejlev Kloster levede Jens Bille; thi allerede den 1ste Maj 1575 fik hans Arvinge kongeligt Brev, at de skulde blive utiltalte for den Afgift og det Regnskab, den afdøde skulde have svaret sigt afvigte Aar af det forrige Klostersgods, han havde haft i Forlening.

Fru Karen Rønnow, der var en Datter af Hr. Ejler Rønnow og Fru Anne Krabbe, og efter hvem Hovedgaarden Tjered i Brejlev Sogn fik Navnet Rønnowsholm, overlevede sin Mand indtil 1592. Sønerne Jens Bille til Gjørdalev, der var gift med Fru Eline Juel, og Henning Bille, hvis Hustru var Fru Sofie Munk, arbejdede efter hendes Død Brejlev Kloster i Forening. Den første afstod ved Mageskifte 1609 af sit Arvegods 2 Gaarde i Hillerølev Herred, Tved Sogn, til Kongen, som lod dem lægge under Drum Slot. Jens Bille døde 1617 eller 1618, og hans Del i Brejlev Kloster tilfaldt derpaa Sønnen Vincens Bille, der ægtede Fru Anne Grubbe, Datter af Peder Grubbe og Fru Anne Rud. Deres Ægtefæll var barnløst, og Henning Bille og hans Hustru efterlod sig kun Døtre, der døde ugifte. Efter nogle Aars Forløb blev Brejlev Kloster solgt til Anders Friis, der ved de kejserlige Troppers Plyndringer i Jylland 1627 mistede sine Skjeder og Ejendomsbreve og desdaarsag 1637 fik Skjode paa Kaldstret og Birkeret til Brejlev Kloster. Senere tilhørte denne Gaard Dverfste Peder Juel, der døde 1676. Hans Enke Fru Helvig Krabbe forlod denne Verden i Aaret 1697, og derved tilfaldt Gaarden dennes fem Døtre, Jomfruerne Tde Dorthie, Kattrine Marie, Sofie Kirstine, Ingeborg og Elisabeth Juel. Til dem solgte Fru Abild Raas, Enke efter Niels Lange til Rønnowsholm et Sted, der hed Vesterdammen, hvor hun selv boede, og Halvdelen af Hæstrup Mølle. Af disse ægtede Jomfru Kattrine Marie Juel, født 1688, i Aaret 1700 Dverfsteleutenant, senere Generalmajor C. G. v. Møsting, der saaledes blev Ardejer af Gaarden. Han blev ved Kjøb Ejer af Fuglsing, og han tilhørte ligeledes Rønnowsholm og Borglum Kloster. Hans Pengefager vare ikke i den bedste Orden, hvilket ses af et Brev fra ham til hans Svigerinde Jomfru Ingeborg Juel, til hvis floge Husboldning han maa have haft stor Tilid. I dette Brev, der er dateret 1716, siger han, at han vel er karrt, men i ondt Lume; thi Landgangen i Skaane venter man at skulle gaa for sig om fire Uger, og det ærgrer ham, at han maa blive i den forbandede Kommission. De 3,000 Rdlr., hun skal have af ham, kan hun gjøre siffter Regning paa, og han vil desuden paatage sig at betale 4,000 Rdlr. til forstkommende Snaepsting. Han vil gerne vide, om hun ikke vil paatage sig at lasse ham af med hans

VREJLEV KLOSTER

i Jylland.

Gæld fra 1ste Maj 1717, i en Tid af 5—6 Aar, naar hun tager al Indtægten af Tjered og Havreholm, saa at han ikkun beholder Foder til 4 Heste; han vil selv underholde sig og sine Folk og udrede Krigsstyret. Aaret efter indsatte han hende ved sin sidste Villie til Arving af den hele Formue, han maatte efterlade sig. Dette Testaments foregede han 1717 med følgende Tillæg: Hvis han døde paa Brejlev Kloster, skulde hans Legeme strax indføbes i et Voglagen og siden i et andet Vagen og derefter lægges i den inderste Kiste, som strax skulde forfærdiges, hvis den ikke allerede var ved Haanden. Samme Aften skulde Gaardens Folk og andre tilstedeværende bære Kisten i al Stilhed hen i Kirken. Strax derefter skulde Præsten kaste Muld derpaa, og de samme Folk hængte Kisten i Begravelsen ved hans salig Kones Side. Senere skulde hans Svigerinde og Arving bestille den yderste Kiste, deri sætte den, han hidtil havde hvilet i, og saaledes vilde han have sin hele Jordesærd besørget. Han var født 1668 og døde 1720 efter i 8 Aar at have været Enkemand. Jomfru Ingeborg Juel maa tilfidsft være bleven Enejerinde af Gaarden, skønt to af hendes Søstre overlevede hende, nemlig: Jomfru Sofie Kirskine og Fru Elisabeth Juel, Enke efter den 1712 afdøde Etatsraad og Amtmand Christian Wind, der ogsaa var Medjejer af Brejlev Kloster. Ved Jomfru Ingeborg Juels Død i Aaret 1721 arvede Jomfru Hedevig Wind denne Gaard. Hun ægtede Grev Johan Ludvig Holstein til Vedreborg, som siden folgte Gaarden til Kancelliraad Ermandinger. Dennes Enke giftede sig med Derske v. Høbe. Hendes Arving blev hendes Datterdatter Jomfru Dytstov, hvis Fader var Gaardens Forvalter. Hun var bleven opdragen af sin Bestemoder, der ikke var synderlig tilfreds med det Ægteflak, Datteren havde indgaet. Jomfru Dytstov ejede Brejlev Kloster og Nonnovsholm 1769; den første af disse Herregaarde stod for 46 Tdr. 7 Skpr. = Fdl. 2 Alb. Ager og Engs Hartkorn. Det til begge Gaarde hørende Bøndergods var 667 Tdr. 4 Skpr. 1 Fdl. 1 Alb. Hartkorn, med Skovfjeld = Tdr. 7 Skpr. 1 Fdl. 2 Alb., Møllefjeld 4 Tdr. 5 Skpr.

= Fdl. 2 Alb. Tienderne vare 94 Tdr. Hartkorn. — I Begyndelsen af dette Hundrebaar tilhørte Gaarden tillige med Børglum Kloster den tidligere Kjøbmand i Aalborg, senere Justitsraad Niels Frederik Hillerup, der døde 1819. Hans Enke ejede Gaarden til sin Død 1835, da hendes Arvinge solgte den i Oktober s. A. til Justitsraad Koføed, den Gang By- og Herredsfoged i Hjørring, for 28,500 Rdlr. Hovedgaardens fri Hartkorn var da 37 Tdr. 2 Skpr. 2 Fdl. 2 Alb., Bøndergodsst 26 Tdr. 2 Skpr. 1 Fdl. 1 Alb. ufrit Hartkorn med = Tdr. 7 Skpr. 1 Fdl. 1 Alb. Skovfjeld og Brejlev Sogns matriculerede Tiende-Hartkorn 56 Tdr. 2 Skpr. = Fdl. 1½ Alb. Hartkorn. Efter nogle Aars Forløb solgte Justitsraad Koføed denne Ejendom for 36,000 Rdlr. til Proprietær Lund, som igjen 1847 afskændte den for 90,000 Rdlr. til Godsejer, senere Etatsraad Nyholm til Baggesvogn, der 1856 solgte den til sin Søn, Proprietær S. C. Nyholm for 150,000 Rdlr. Den Gang hørte der 16 Tdr. Hartkorn Bøndergods til Gaarden; dette er senere aldeles bortfolgt.

Hovedbygningen var forudm Nonnernes Bolig; den bestaar af to forenede Fløje, hvortil kommer en tredie, den gamle Klosterkirke, der er Sognkirke for Brejlev Sogn; den var indviet til den hellige Niels. Endnu har den mange Spor af sin oprindelige Bestemmelse; men ved Forandringer fra den nyere Tid, især fra 1675, har den tabt en stor Del af sit gamle Præg. De store og høje Hvalvinger hvile paa murede Piller, og den har to Chor, det ene paa Alterets nordre Side og det andet i Kirkens vestre Ende. Under det først nævnte Chor ligger en aaben Begravelse, i hvilken adskillige Medlemmer af Uitten Juel hvile, og her var der forudm et Kapel, hvorfra Nonnerne gik op til det Pulpitur, i hvilket de havde sit Sæde under Gudstjenesten. Paa Kirkens søndre Side findes Spor af to hvalvede Porte. — Gaardens Udhuse ere tiildels ny og udgjøre i Forening med Hovedbygningen en smuk Girtant. Denne Herregaard har et Liggende af omtrent 900 Tdr. Land god Ager og Eng, med omtrent 40 Tdr. Hartkorn. Konge- og Kirke-Tienden af Brejlev Sogn giver omtrent 400 Tdr. Byg aartig.

